Dodo

Vikipēdijas lapa

Dodo (*Raphus cucullatus*) ir baložu dzimtas (*Columbidae*) izmiris, nelidojošs putns, kas dzīvoja tikai Maurīcijas salā Indijas okeānā. Cilvēku darbības rezultātā dodo ir izmiris kopš 17. gadsimta beigām. Dodo parasti tiek izmantots kā izmirušas sugas piemērs, jo tā izmiršana notika pierakstītās vēstures laikā. Salīdzinājuma frāze "beigts kā dodo" nozīmē "neapšaubāmi miris". Dodo ir Maurīcijas nacionālais putns.

Dodo
***† Raphus cucullatus* (*Linnaeus, 1758*)**

Dodo rekonstrukcija, kas veikta Oksfordas universitātē

Klasifikācija	
Valsts	Dzīvnieki (*Animalia*)
Tips	Hordaiņi (*Chordata*)
Klase	Putni (*Aves*)
Kārta	Baložveidīgie (*Columbiformes*)
Dzimta	Baložu dzimta (*Columbidae*)
Apakšdzimta	Didīni (*† Raphinae*)
Ģints	Dodo (*Raphus*)
Suga	Dodo (*Raphus cucullatus*)

Izplatība

Dodo Vikikrātuvē

Satura rādītājs

Vēsture
Evolūcija
Izskats un uzvedība
Atsauces
Ārējās saites

Vēsture

Dodo zīmējumi kuģa kapteiņa žurnālā, 1601. - 1603. gads

Pirmie, kas aprakstīja dodo, bija nīderlandieši. Tie Maurīcijas putnu sauca par "netīro putnu" jeb "riebīgo putnu". Lai gan daudzās rakstiskās liecībās, kas parādās vēlāk, ir rakstīts, ka dodo gaļa garšojusi slikti, 17. gadsimta žurnālisti raksta, ka, lai gan gaļa ir sīksta, tā garšo labi, tomēr sliktāk kā baložu gaļa.

Nav skaidrs, kā radies vārds "dodo". Daudzi šo vārdu saista ar nīderlandiešu vārdu "dodoor" (latviešu: *slaists*), bet varbūt tas saistīts ar vārdu "dodaars" (latviešu: *dibena mezgls*), saistoties ar spalvu mezglu astes vietā. Vārds "dodaerse", aprakstot putnu, pirmo reizi tiek lietots 1602. gadā[1] kuģa kapteiņa Viljama van Vestsānena (angļu: *Willem van Westsanen*) žurnālā. Toties Tomass Herberts 1627. gadā lieto vārdu "dodo". 1507. gadā salu jau bija apciemojuši portugāļi, un, lai gan aprakstos putns netiek pieminēts, daudzi ir pārliecināti, ka vārds "dodo" cēlies no portugāļu valodas. Portugāļu "doudo" (latviešu: *muļķis*) ir visticamākā vārda izcelsmes versija.[2]

1606. gadā Kornēlijs Matelifs de Jonge (angļu: *Cornelis Matelief de Jonge*) uzrakstīja nozīmīgu dodo aprakstu, kā arī aprakstīja citus Maurīcijas dzīvniekus, putnus un augus.

Evolūcija

Nikobaru balodis (*Caloenas nicobarica*)

Dodo ir tuvs radinieks mūsdienu baložiem un ūbelēm. Izpētot DNS, zinātnieki nonākuši pie secinājuma, ka dodo ir atdalījies no baložiem kopā ar Rodrigesas solitāru (*Pezophaps solitaria*), kas arī ir izmiris, apmēram paleogēna laikā. Tā kā Maurīcijas sala ir vulkāniskas izcelsmes sala, un tā ir jaunāka par 10 miljoniem gadu, tad abas putnu sugas iesākumā pēc atdalīšanās ir spējušas lidot. Pētījumos ir noskaidrots, ka visradniecīgākā mūsdienās dzīvojošā suga ir Dienvidāzijas Nikobaru balodis (*Caloenas nicobarica*).[3]

Tomēr jāatceras, ka mūsdienās dzīvojošie putni pieder citai ģintij un ka dodo ģints putnu priekšteči ir bijuši radniecīgi Nikobaru baloža priekštečiem. Kādreiz dodo un Rodrigesas solitārs tika iedalīti atsevišķā didīnu dzimtā, tomēr pēdējie zinātniskie pētījumi ir ieviesuši klasifikācijā izmaiņas un abas sugas šobrīd tiek klasificētas kā piederīgas baložu dzimtai, tās izdalot didīnu apakšdzimtā.

Izskats un uzvedība

Dodo bija apmēram metru garš, 20 kilogramu smags, pārtika no augļiem un būvēja ligzdu uz zemes. Dodo ir bijis pelēcīgs apspalvojums, 23 cm garš knābis, spēcīgas, dzeltenas kājas un ļoti mazi spārni.[4] Dodo dzīves apstākļi nespieda putnu lidot, jo uz salas tam nebija ienaidnieku. Dodo astes spalvas veidoja kaut ko līdzīgu kamolam. Kādā no Maurīcijas alām 2007. gadā tika atklāts vislabāk saglabājies un pilnīgākais dodo skelets[5]. Līdz tam visas dodo fosilijas bija fragmentāras.

Dodo skelets, Dabas vēstures muzejs, Londonā, Anglijā.

Lai arī visos dodo senajos zīmējumos tas ir attēlots kā resns, neveikls putns, zinātnieki uzskata, ka attēlotie dodo ir nebrīvē turētie indivīdi. Toties savvaļas dodo atbilstoši sezonai mainījās svars. Maurīcijas salā sezonas ir divas: sausā un lietus sezona. Sausajā sezonā barības bija daudz mazāk un putns kļuva tievāks. Par putnu lielo rijību ir saglabājušies aculiecinieku apraksti. Nonākot nebrīvē, dodo ātri pārbarojās.

Saskaņā ar Stenlija Templa skaidrojumu pastāv uzskats, ka dodo ir ēdis tambalakokves jeb dodo koka augļus, un, izejot caur dodo gremošanas sistēmu, koka sēklas ieguva dīgtspēju. Tā tiek skaidrots fakts, ka līdz ar dodo izzušanu ir gandrīz izzudis arī tambaloks. Tomēr šai versijai trūkst zinātnisku pierādījumu.[6]

Dodo, tāpat kā daudzi citi dzīvnieki, kas dzīvojuši izolētos apstākļos bez ienaidniekiem, nebaidījās no cilvēkiem. Šī absolūtā uzticība cilvēkam un nespēja lidot padarīja dodo par vieglu medījumu cilvēkam.[7] Tā laika žurnālos, kad Maurīcijas salā ieradās cilvēki, ir daudz rakstu, kas gan nopeļ dodo gaļu, gan slavē. Cilvēki uz salu sev līdzi atveda arī suņus, cūkas, kaķus, krabjēdājmakakus un žurkas, kas izpostīja dodo ligzdas, kamēr cilvēki izcirta mežus, kuros dzīvoja putni.[8] Pastāv uzskats, ka cūku un makaku postījumi nodarīja daudz lielāku ļaunumu dodo populācijai nekā medības. Saskaņā ar jūrnieka Volkera Eversta ziņojumu, pēdējais dodo tika redzēts 1662. gadā, tomēr citi informācijas avoti apgalvo, ka dodo ir redzēts līdz 1681. gadam. Ir arī daži medījumu ziņojumi, kas apgalvo, ka dodo ir nomedīti vēl 1693. gadā. Pēc šiem

ziņojumiem kopumā var secināt, ka dodo ir izmiris pirms 1700. gada; dodo izdzīvoja nedaudz vairāk kā 100 gadus pēc tam, kad cilvēks 1581. gadā to bija atklājis.

2006. gadā zinātnieki izvirzīja jaunu hipotēzi par dodo izmiršanu. Dodo kaulu masveidīga atrašanās vienā vietā liecina par dabas katastrofu, kas varēja iznīcināt ļoti lielu skaitu dodo, tādējādi nogalinot lielāko daļu dodo populācijas. Tas varēja būt cunami vilnis vai kādi spēcīgi plūdi.[9]

Dodo zīmējums, 17. gs.

Atsauces

1. The Dodo and its Kindred London: Reeve, Benham and Reeve. p.128 (http://contentdm.lindahall.org/cdm4/document.php?CISOROOT=/Natural_His&CISOPTR=2106)
2. BBC NEWS | Science/Nature | Dodo skeleton find in Mauritius (http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/5113372.stm)
3. BBC News | SCI/TECH | DNA yields dodo family secrets (http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1847431.stm)
4. «Recently Extinct Animals - Species Info - Dodo» (https://web.archive.org/web/20070514014631/http://www.petermaas.nl/extinct/speciesinfo/dodobird.htm). Arhivēts no oriģināla (http://www.petermaas.nl/extinct/speciesinfo/dodobird.htm), laiks: 2007. gada 14. maijā. Skatīts: 2007. gada 14. maijā.
5. Dodo Skeleton Found on Island, May Yield Extinct Bird's DNA (http://news.nationalgeographic.com/news/2007/07/070703-dodo.html)
6. Witmer, M. C. & Cheke, A. S. (1991): The dodo and the tambalacoque tree: an obligate mutualism reconsidered.
7. BBC NEWS | Science/Nature | Scientists pinpoint dodo's demise (http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/3281323.stm)
8. BBC NEWS | Programmes | From Our Own Correspondent | Bringing the dodo back to life (http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/2255991.stm)
9. Ancient Worlds News - Natural disaster may have killed dodos - 04/07/2006 (http://www.abc.net.au/science/news/ancient/AncientRepublish_1678225.htm)

Ārējās saites

- Deivids Reilijs: Dodo traģēdija (http://www.davidreilly.com/dodo/)
- Scientists find 'mass dodo grave' (http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/4556928.stm)
- Extinct Dodo Related to Pigeons, DNA Shows (http://news.nationalgeographic.com/news/2002/02/0227_0228_dodo.html)
- First The Dodo, Now Full-Size SUVs (https://web.archive.org/web/20071224133013/http://www.brandweek.com/bw/news/recent_display.jsp?vnu_content_id=1003156227)
- The Oxford dodo (http://www.oum.ox.ac.uk/learning/pdfs/dodo.pdf)
- What did the dodo look like? (http://www.iob.org/userfiles/File/biologist_archive/Biol_51_3_Diss.pdf)
- Uncovered: 350-year-old picture of dodo before it was extinct (http://www.telegraph.co.uk/culture/art/art-news/5596737/Uncovered-350-year-old-picture-of-dodo-before-it-was-extinct.html)

Saturs iegūts no "https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Dodo&oldid=2932200"

Šī lapa pēdējoreiz labota: 2018. gada 7. septembris plkst. 08.47.

Teksts ir pieejams saskaņā ar Creative Commons Attribution/Share-Alike licenci; var pastāvēt papildu ierobežojumi. Plašākai informācijai skatīt lietošanas noteikumus.